

Methodieken en werkvormen

“Handreiking voor teamleiders en praktijkbegeleiders”

Maker: Scouting Den Haag en Vlietstreek

Functie: N.v.t.

Datum van productie: 24 februari 2015, aangepast oktober 2023

Module Teamleiders

Leeftijd: Alle leeftijden

Duur: N.v.t.

Groepsgrootte: N.v.t.

Locatie: Binnen/buiten

Korte inhoud:

Deze handreiking is voor teamleiders (en kan ook gebruikt worden door praktijkbegeleiders)

Het is een kaart van de route die een nieuwe vrijwilliger aflegt binnen Scouting Academy. De nieuwe vrijwilliger oefent de benodigde vaardigheden binnen het onderdeel. Samen met de praktijkbegeleider bespreek je de vorderingen. De praktijkbegeleider beoordeelt en zorgt – indien nodig – voor extra trainingen binnen of buiten de groep. Samen met de praktijkbegeleider kijk je ook naar de teamkwalificatie. Dit is kortgezegd de optelsom van alle kwalificaties binnen een team.

Dit is geen officieel document van Scouting Nederland, maar is door Scouting Nederland geselecteerd omdat het een goed voorbeeld is van hoe je zelf met dit onderwerp aan de slag kunt gaan. Hierdoor kan het zijn dat sommige onderdelen van dit document niet geheel overeenkomen met wat Scouting Nederland normaal communiceert.

VAN BENOEMING TOT GEKWALIFICEERD LEIDER

een handreiking voor teamleiders

COLOFON

Deze handreiking kwam tot stand met bijdragen van:

- Gert-Jan Luis
- Peter Kloosterboer
- Rob van Rijn
- HansBert Griffioen
- En met speciale dank aan Monika van Boheemen

BESCHIKBAARHEID

Deze handreiking wordt aan alle kaderleden beschikbaar gesteld via www.scoutingdenhaag.nl en vlietstreek.scouting.nl.

BLIJVEND ONTWIKKELEN

Ideeën, opmerkingen en suggesties uit de praktijk zijn van harte wel-kom via scoutingacademy@denhaag.scouting.nl

VAN BENOEMING TOT GEKWALIFICEERD LEIDER

een handreiking voor teamleiders

Als teamleider ben je betrokken bij de deskundigheidsbevordering van je team. Samen met de praktijkbegeleider van de groep help je de nieuwe vrijwilliger in je team om zich tekunnen ontwikkelen als gekwalificeerd leider. Dat klinkt ingewikkeld en tijdrovend, maar dat is het niet. Het leren door doen is één van de pijlers van de Scouting Academy en het leren vindt dus plaats tijdens de opkomst en de voorbereiding ervan.

Deze handreiking gaat uit van leren op de groep. Er zijn echter mogelijkheden om ook bui-ten de groep trainingen te volgen. Deze worden in heel Nederland georganiseerd. Er kan dus, in overleg met de praktijkbegeleider, gekozen worden voor een training in plaats van leren in de groep.

Deze handreiking is voor jou als teamleider een kaart van de route die een nieuwe vrijwilliger aflegt in de Scouting Academy. De nieuwe vrijwilliger oefent de benodigde vaardigheden binnen het onderdeel. Samen met de praktijkbegeleider bespreek je de vorderingen. De praktijkbegeleider beoordeelt en zorgt - indien nodig - voor extra trainingen binnen of buiten de groep. Samen met de praktijkbegeleider kijk je ook naar de Teamkwalificatie. Dit is kortgezegd de optelsom van alle kwalificaties binnen een team.

Een team kan er ook voor kiezen om iemand anders dan de teamleider aan te stellen als begeleider van nieuwe vrijwilligers. Dit moet dan wel een ervaren, gekwalificeerde leidinggevende zijn.

Samen met de praktijkbegeleider stelt de vrijwilliger een Talent Ontwikkel Plan of TOP op. In het TOP wordt weergegeven waar een vrijwilliger nu staat en waar hij terecht wil ko- men. Aan de hand van het TOP wordt de voortgang van het trainingstraject bewaakt.

Let op: deze handreiking is geen uitputtende bron voor de kwalificatie van een nieuwe vrijwilliger. Het is een hulpmiddel voor de teamleider in de begeleiding van nieuwe vrijwilligers. De eindverantwoordelijkheid in de groep ligt bij de praktijkbegeleider.

Van introductie naar benoeming tot leider basisniveau

Introductie met Scouting en haar missie;
Bespreken gedragscode, huishoudelijk
reglement (zowel van Scouting Nederland als
van de groep); Aanvragen van de VOG;

GROEPSBEGELEIDER

Introductie bij het onderdeel;
Introductie bij de jeugdleden;

TEAMLEIDER

Introductie in het opleidingsprogramma dat
gevolgd moet gaan worden

PRAKTIJKBEGELEIDER

Benoeming als leider basisniveau

GROEPSRAAD

Het traject “van introductie tot benoeming leider basisniveau” neemt bij voorkeur ongeveer 3 maanden in beslag.

In de beschrijving van het traject “van basisniveau tot gekwalificeerd niveau” wordt ervan uitgegaan dat er in de introductiefase al een definitieve keuze is gemaakt voor een speltak. Aan te raden is vrijwilligers zonder scouting-ervaring met alle speltakken kennis te laten maken. Explorers en roverscouts kunnen ook kennismaken met de bever- en welpenonderdelen (of als ze ouder zijn ook de scouts).

Van basisniveau tot gekwalificeerd niveau

FASE	Deelkwalificaties:	Mate van begeleiden:
1	Programma uitvoeren Begeleiden jeugdleden Scoutingkennis Programma voorbereiden Programma evalueren Persoonlijke ontwikkeling	Gedurende 1 maand meedraaien met de huidige leiding. Meedoen met de voorbereidingen en de evaluaties. Kennismaken met de ceremonieën en de activiteiten van het onderdeel. Uitleggen van een makkelijk spel.

Aandachtspunten:

De spelvisie SCOUTS geeft aan HOE we met elkaar het Scoutingspel spelen en is de basis van het spelaanbod:

- S**amen : maatschappelijke betrokkenheid
- C**ode : wet, belofte, ceremoniën
- O**utdoor : buitenleven
- U**itdaging : persoonlijke progressie, ontwikkeling
- T**eam : werken in subgroepen, toenemende zelfstandigheid
- S**pel : thematiek

De 8 activiteitengebieden geven het WAT van het spelaanbod aan: de soorten activiteiten. De activiteitengebieden zijn voor alle speltakken hetzelfde. Hierdoor is er een goede doorstroming tussen de speltakken: **de doorlopende leerlijn**.

Dit maakt dat je bij Scouting van alles kunt leren en jezelf kan ontwikkelen op je eigen manier en naar je eigen interesses. (Sport & Spel, Expressie, Internationaal, Buitenleven, Samenleving, veilig & Gezond, Uitdagende Scouting Technieken, Identiteit).

De doorlopende leerlijn is uitgewerkt in de progressiematrix. Deze matrix is een tabel waarbij de spelvisie SCOUTS en het gebruiken van de 8 activiteitengebieden is verwerkt. Zo kan je per speltak zien wat je op een bepaald activiteitengebied van de jeugdleden mag verwachten qua kennis en kunde.

Het kennen en ondertekenen van de gedragscode alleen is niet voldoende. Bespreek de gedragscode binnen je team en probeer het toe te passen op verschillende situaties in je groep. Bespreek de omgangsregels met je jeugdleden.

De installatie van nieuwe jeugdleden, het openen en sluiten van een opkomst en het overvliegen naar het volgende onderdeel vallen onder Code. De herkenbare tradities, zoals het dragen van een Scoutfit, de Sint Jorisviering en BP-dag geven Scouting identiteit.

Van basisniveau tot gekwalificeerd niveau - vervolg

FASE	Deelkwalificaties:	Mate van begeleiden:
2	Programma uitvoeren Begeleiden jeugdleden Programma voorbereiden Programma evalueren Persoonlijke ontwikkeling	Een (deel van een) spel/activiteit laten bedenken en presenteren. Natuurlijk is er van te voren, aan de hand van de activiteitengebieden en de progressiematrix, tekst en uitleg gegeven wat het team wil bereiken met het spel.

Tijdens deze fase wordt de vrijwilliger aan de ouders voorgesteld door de teamleider of de persoon die namens het team de oudercontacten doet. (Na de opkomst of tijdens een ouderavond) Tijdens deze fase kan er in overleg met de praktijkbegeleider een training gevolgd worden in de eigen regio of één van de andere regio's in Nederland.

Aandachtspunten:

Het is belangrijk voor leidinggevendenden inzicht te hebben in de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Kennis en inzicht in de spelinteresse is van weinig waarde als deze niet wordt omgezet in het kiezen van de juiste spelen en activiteiten, passend bij de leeftijdsgroep. Kinderen spelen, maar wat is spelen voor kinderen?

De programmacyclus bestaat uit vier stappen:

1. Het verzamelen van ideeën;
2. Het maken van keuzes;
3. Het maken van een planning;
4. Het uitwerken en voorbereiden.

Kinderen spelen op verschillende manieren, welk speltype past het beste bij het doel wat je met je spel wilt bereiken?

Programmeren met jeugdleden hoort echt bij Scouting, ongeacht de leeftijdsgroep. Goed luisteren naar de spelwensen van je jeugdleden is dus van belang. De manier waarop jeugdleden betrokken worden bij het programmeren verschilt per speltak.

Een goede leider stelt zich flexibel op, stimuleert leden om zich te ontwikkelen en stelt zichzelf verantwoordelijk voor de groep. Contact met de groep is een voorwaarde om te kunnen spreken van begeleiden. Wees consequent in jouw regels en normen en waarden.

Houd bij het uitleggen van een spel de volgende volgorde aan: Aandacht krijgen, Indelen, Opstellen, Plaatje, Praatje, Daadje.

Van basisniveau tot gekwalificeerd niveau - vervolg

FASE	Deelkwalificaties:	Mate van begeleiden:
3	Programma uitvoeren Begeleiden jeugdleden Scoutingvaardigheden Programma voorbereiden Programma evalueren Persoonlijke ontwikkeling	Een techniek, onder begeleiding, laten uitleggen en uitvoeren door de jeugdleden. Inpassen in de reguliere verdeling van wie doet wat op welk moment. Gebruik de progressiematrix om het niveau van de techniek passend bij de speltak te laten zijn.

Welke scoutingtechnieken (oriënteren, schiemannen, pionieren, ed.) beheerst de vrijwilliger en welke moeten worden aangeleerd?

Aandachtspunten:

De verschillen binnen de speltakken worden bepaald door de algemene leeftijd en ontwikkeling van de jeugdleden. Elke ontwikkelingsfase heeft een aantal ontwikkelingsgebieden; Lichamelijk, Verstandelijk/Cognitief¹, Sociaal-Emotioneel, wijze van Begeleiding/Leidinggeven.

In de omgang met kinderen staat de zelfstandigheid centraal, zodat ze op eigen benen staan en zichzelf als vrije mensen kunnen ontwikkelen. Dit is een onderdeel van de missie van Scouting. Inbreng geven aan de jeugdleden bij het programma maken is daarbij een goede zaak. De houding van de (bege)leider is daarbij bepalend. Er zijn 7 elementen die ervoor zorgen dat je spel (technisch) goed in elkaar zit; **Doel, Inkleding, Terrein, Materiaal, Uitleg, Spelregels, en Aanpassing**. Bij het uitvoeren van een programma is een draaiboek een handig hulpmiddel.

Belonen van gewenst gedrag in plaats van het bestraffen van ongewenst gedrag is, zeker bij kinderen met gedragsproblemen, meer effectief. Positieve bekrachtiging is de enige reactie die gewenst gedrag versterkt. Door je manier van leidinggeven aan te passen aan de situatie kun je ervoor zorgen dat je bij je jeugdleden een maximaal effect bereikt.

"Correcting bad habits cannot be done by forbidding or punishment" – B.P.

¹ Cognitieve vaardigheden of vermogens hebben te maken met de mate waarin je in staat bent om kennis en informatie op te nemen en te verwerken.

Van basisniveau tot gekwalificeerd niveau - vervolg

FASE	Deelkwalificaties:	Mate van begeleiden:
4	Programma uitvoeren Begeleiden jeugdleden Scoutingvaardigheden Scoutingkennis Programma voorbereiden Programma evalueren Persoonlijke ontwikkeling	Zelfstandig een spel laten maken en uitvoeren. Wederom inpassen in de reguliere verdeling. Een opkomst laten uitwerken? Kunnen toepassen van de 8 activiteitengebieden en de progressiematrix.

Na deze fase zijn alle deelkwalificaties aan bod gekomen. De leider kan in gesprek gaan met de praktijkbegeleider over zijn competenties .

Aandachtspunten:

Activiteiten staan bij Scouting centraal.

De stappen in de programmeercyclus zijn de volgende:

- Ideeën verzamelen;
- Keuzes maken;
- Maak een planning;
- Uitwerken en voorbereiden;
- Activiteiten;
- Afronden;
- Nabespreken.

In het programmeren op lange termijn geldt als belangrijk criterium het gebruik van thema's en projecten. Werken in thema is één van de karakteristieke kenmerken van Scouting. Het geeft voor leiding een kader aan en tevens een uitdaging om tot nieuwe activiteiten te komen.

Evalueren is het verzamelen, interpreteren en presenteren van informatie om daarmee de waarde van een resultaat of proces te bepalen. Evalueren heeft betrekking op een activiteit met de groep, maar reflecteren is iets persoonlijks: je kijkt terug op jezelf.

Van basisniveau tot gekwalificeerd niveau - vervolg

FASE	Deelkwalificaties:	Mate van begeleiden:
5	Alle Deelkwalificaties	Na de kwalificatie kan de leider zich blijven ontwikkelen. Vervolg stappen kunnen zijn de kampkwalificatie, EHV of EHBO, verantwoord alcoholgebruik etc.

Na deze fase is het leren nog niet afgelopen. Naast de hier bovengenoemde trainingen, kan je de vrijwilliger laten meehelpen bij een activiteit op groeps- of regioniveau. Bij ervaren gekwalificeerde leiders kan je ook denken aan de team-leiderstraining.

Aandachtspunten:

Gespreksvaardigheden zijn onmisbaar in communicatie met anderen. Hoe voer je duidelijke gesprekken op een goede manier? Vergaderingen zijn essentieel voor het uitwisselen van informatie, het bedenken van nieuwe ideeën, het voorbereiden van activiteiten, het zoeken naar oplossingen. Het is een hele kunst om uitsluitend goede vergaderingen te houden. Vergaderen leer je vooral door het veel te doen.

Feedback is een boodschap over het gedrag of de prestaties van een ander. Het is onmisbaar als je met anderen samenwerkt. Gewenste feedback: *'Ik zie dat je ver af staat van de kinderen als je uitleg geeft en ik denk dat de kinderen jou niet goed horen, denk jij dat ook? Je kan dichterbij gaan staan en ervaren of dat beter is'*. Het is namelijk geen aanval maar een mening. Een handige manier om met feedback te beginnen is om feedback over je eigen handelen te vragen, "Ik kreeg het idee dat de jeugdleden mijn speluitleg niet begrepen, hebben jullie een idee hoe dat kwam? Wie feedback geeft, kan ook feedback terug verwachten.

Op langere termijn, denk aan 3-4 jaar, is een overstap naar andere spel-tak/leeftijdsgroep wenselijk. Denk ook aan speciale taken als budgetbewaker, materiaal meester of webmaster voor het speltakgedeelte van de website.

INSTAPEISEN SCOUTING NEDERLAND VOOR LEIDINGGEVENDEN

- Je onderschrijft de doelstelling het huishoudelijk reglement van Scouting Nederland;
- Je bent minimaal 18 jaar;
- Je bent bereid tot ontwikkeling van de rol (in deze speltak) geldende competenties na functioneren;
- Je sluit je aan bij het door Scouting Nederland gevoerde beleid op het gebied van omgangsvormen;
- Je beschikt over een geldige VOG en je onderschrijft de gedragscode.

De praktijkcoach functioneert binnen de regio en bezoekt regelmatig de praktijkbegeleiders bij de groepen. Samen bespreken ze de voortgang van de deskundigheidsbevordering binnen de groep. De praktijkcoach doet de eindbeoordeling en kent de aangevraagde kwalificaties toe.

Het mooie van de Scouting Academy is dat je niet dubbelop hoeft te leren en dat je kan leren op je eigen niveau, in je eigen tempo. Om je hierbij te helpen kan je gebruikmaken van de *kwalificatiekaart* en het *functieprofiel leidinggevende*. Deze kun je vinden op de website van Scouting Nederland. Op de kwalificatiekaart staan de deelkwalificaties weergegeven. (Deel)kwalificaties die je al hebt verworven tijdens bijvoorbeeld je opleiding of werk hoef je daarom niet weer opnieuw te verwerven.

Er zijn verschillende mogelijkheden om in de Scouting Academy te leren. Dat kan op je eigen groep, bij een andere speltak (leg eens een spel uit bij een andere speltak, dit geeft weer nieuwe leermomenten), door stage te lopen bij een andere groep in de regio, zelfstudie of op training gaan.

Na het kwalificeren: verdiepen of specialiseren?

Nadat je bent gekwalificeerd kan je je binnen Scouting door blijven ontwikkelen. Hiervoor bieden Scouting Nederland en je Regio een aantal mogelijkheden.

Scout-In

Ook de Scout-In is al jaren een begrip. De Scout-In is niet alleen een groots feest voor alle vrijwilligers van Scouting, maar ook hier kan je aan trainingen en workshops deelnemen over de meest verschillende onderwerpen. Denk hierbij aan workshops over communicatie met kinderen, werken in thema Scouts, werken met nesten en een workshop over pesten. Ook de Scout-In is een weekend-evenement.

<https://scout-in.scouting.nl/>

Regio

Ook binnen de regio zijn er mogelijkheden om je te verdiepen in verschillende onderwerpen. Denk hierbij aan de groepstrainingen over intimiteit & veiligheid, kinderen met een gedragsprobleem, etc. Ook organiseren regio's hun eigen Scoutiviteit of aparte trainingsavonden. Informeer hierover bij de trainingscoördinator van je regio.

Gilwell

Een bijzondere training bij Scouting Nederland is de Gilwell-cursus. In een Gilwell-cursus krijg je meer inzicht in je eigen gedrag en drijfveren en zo leer je jezelf beter kennen. Tijdens een Gilwell-cursus kies je zelf in welke mate en wanneer jij uitdagingen aangaat en leer je aan de hand van drie kernwoorden: Ontmoeten, Ontdekken en Ontwikkelen. www.scouting.nl/vrijwilligers/gilwell/

Kijk ook op <https://www.scouting.nl/evenementen> voor alle informatie over alle bijeenkomsten, trainingen en evenementen die georganiseerd worden door het landelijk, bovenregionaal en regio's.

AANTEKENINGEN

Scouting staat voor uitdaging! Scouting biedt leuke en spannende activiteiten waarmee meiden en jongens worden uitgedaagd zich persoonlijk te ontwikkelen. Deze uitdaging wordt óók aan onze volwassen vrijwilligers geboden.